

**Univerzita Palackého v Olomouci**  
**Cyrlometodějská teologická fakulta**

**Katedra křesťanské sociální práce**

*Charitativní a sociální práce*

Miroslav Juroška

*Případová studie sociální práce v salesiánském*

*Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež*

Bakalářská práce

vedoucí práce: Vladka Závorská

**2012**

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně s využitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 16. dubna 2012

### **Poděkování**

Zde bych chtěl poděkovat vedoucí práce Mgr. Vladěce Závorské, za inspiraci při hledání vhodného tématu, za připomínkování práce a za její trpělivost a ochotu. Dále děkuji pracovníkům, dobrovolníkům a klientům nízkoprahového klubu Vrtule. Díky jejich přístupu mohla tato práce vzniknout.

## Obsah

|  |    |
|--|----|
| Úvod .....   | 6  |
| 1. Teoretická část .....   | 8  |
| 1.1. Sociální práce s mládeží .....                                  | 8  |
| 1.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM).....             | 10 |
| 1.2.1. NZDM v legislativě České republiky .....                      | 10 |
| 1.2.2. NZDM dle České asociace streetwork .....                      | 11 |
| 1.2.3. Popis služeb a intervencí dle České asociace streetwork ..... | 12 |
| 1.3. Společnost sv. Františka Saleského (Salesiáni Dona Bosca) ..... | 15 |
| 1.3.1. Sv. Jan Bosco.....  | 15 |
| 1.3.2. Působení Salesiánů na území České republiky.....              | 16 |
| 1.3.3. Preventivní systém Dona Bosca .....                           | 17 |
| 1.4. Nízkoprahový Klub Vrtule.....                                   | 19 |
| 1.4.1. Historie .....  | 19 |
| 1.4.2. Poslání .....   | 20 |
| 1.4.3. Cíle projektu .....   | 20 |
| 1.4.4. Cíle služby .....   | 20 |
| 1.4.5. Cílová skupina .....  | 21 |
| 1.4.6. Principy.....   | 21 |
| 1.4.7. Otevírací doba.....   | 21 |
| 2. Praktická část .....  | 22 |
| 2.1. Cíl praktické části .....                                       | 22 |
| 2.2. Volba metody a její zdůvodnění.....                             | 22 |
| 2.3. Výzkumné techniky.....  | 23 |
| 2.4. Popis výzkumného souboru.....                                   | 25 |
| 2.5. Způsob zpracování a analýzy dat .....                           | 25 |

|        |  |    |
|--------|--|----|
| 3.     | Výsledky případové studie .....                        | 27 |
| 3.1.   | Působení Salesiána, kněze v klubu .....                | 27 |
| 3.2.   | Klub Vrtule jako součást Salesiánského střediska ..... | 30 |
| 3.2.1. | Salesiánská komunita, organizační struktura.....       | 31 |
| 3.2.2. | Spolupráce s ostatními programy střediska .....        | 32 |
| 3.2.3. | Prostory a vybavení střediska .....                    | 34 |
| 3.2.4. | Atmosféra klubu .....                                  | 35 |
| 3.3.   | Shrnutí výsledků studie .....                          | 37 |
| 4.     | Zhodnocení studie .....                                | 38 |
|        | Závěr.....   | 39 |
|        | Použité zdroje .....                                   | 40 |
|        | Seznam tabulek .....                                   | 41 |
|        | Seznam příloh.....                                     | 41 |

## ÚVOD

Salesiánská práce s mládeží v České republice má veliký význam a zastává velkou roli v pomoci této cílové skupině. Matoušek o ní píše, jako o nepropracovanějším systému práce s mládeží z hlediska působení církvi v České republice (srov. Matoušek, Kodymová, Koláčková a kol., 2010). Osobně jsem velký sympatizant Salesiánů a jejich působení v České republice, ale i ve světě. Salesiáni u nás mají mnoho programů a působí v mnohých oblastech, někdy i ne s mládeží na první pohled spojených. Například založili a provozují nakladatelství Portál. Avšak přímá práce s mládeží je realizována především skrze Salesiánská střediska mládeže (dále jen SaSM).

I když základním způsobem práce v SaSM je sociální pedagogika po vzoru sv. Jana Bosca, v některých SaSM jsou zřizovány sociální služby. Z nich mají velké zastoupení Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM). Měl jsem možnost v salesiánském NZDM pracovat v době mé praxe a při jedné poradě si zaměstnanci kladli otázku: V čem je jejich práce výjimečná? V čem se liší od ostatních NZDM? Tato otázka mě velmi zaujala. Proto jsem se rozhodl na ní určitým způsobem odpovědět. Cílem této práce je tedy odpovědět na otázku: Jaká jsou specifika sociální práce v salesiánském NZDM?

Pro účely této práce budu popisovat Nízkoprahový klub Vrtule v Salesiánském středisku mládeže, o.p.s. Praha – Kobilisy (dále jen klub Vrtule). Tento klub jsem zvolil, protože je jeden ze dvou salesiánských NZDM, které jsou členy České asociace streetwork (Česká asociace streetwork, 2012) a Salesiáni nebo i Salesiánští pracovníci, s kterými jsem mluvil, práci ve Vrtuli velmi vyzdvihovali. Tato práce by měla posloužit jako zpětná vazba samotným pracovníkům klubu Vrtule, dále ostatním salesiánským NZDM a i NZDM, které mají jiného zřizovatele, jako zdroj inspirace. Myslím si, že pro ně bude užitečné vidět, jakým způsobem realizuje práci s mládeží v NZDM církevní kongregace, která s mládeží kontinuálně pracuje již skoro sto padesát let. Práci hodlám poskytnout kompetentním Salesiánům a Salesiánským pracovníkům.

Jak už z názvu tématu vyplývá, práci pojmám jako případovou studii. Při jejím provedení budu vycházet z amerického autora R. K. Yina. Práci rozdělím na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části se budu zabývat důležitými pojmy. Především popíšu, kdo jsou Salesiáni Dona Bosca, jaké je jejich poslání, jaké jsou principy jejich práce. Stručně taky představím působení Salesiánů na území České republiky. Dále pak popíšu, co to je Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, jak je definován tento pojem českou legislativou a jak je definována práce v něm Českou asociací streetwork o. s.

Praktická část bude zaměřena již na daný případ klubu Vrtule. Popíšu cíle případové studie. Dále objasním použité metody pro získání dat, jejich zaznamenání, kódování a způsob analýzy. Na závěr představím výstupy analýzy dat a kriticky zhodnotím průběh celé případové studie.

V poslední části se zamyslím nad možnou aplikací výsledků v dalších salesiánských NZDM a NZDM zřizovanými jinými zřizovateli.

# 1. TEORETICKÁ ČÁST

V této části práce popisuji pojmy důležité pro studii za účelem naplnění cíle této práce. Definuji zde sociální práci. Dále odpovídám na otázku: Co je Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež? Definuji jej z pohledu legislativy České republiky, a dále z pohledu České asociace streetwork, která zastupuje fyzické i právnické osoby působící v oblasti nízkoprahových služeb a zabývá se také metodikou a kvalitou v těchto službách (srov. Česká asociace streetwork, 2012). Jak jsem již napsal v úvodu, klub Vrtule je členem této asociace a řídí se jejím pojmoslovím, proto zde také toto pojmosloví uvádím. Poslouží jako ukazatel pro vyhodnocení výzkumu a jako kritérium pro rozeznání sociální práce v klubu od možného salesiánského specifika.

Součástí této části bude také obeznámení se Salesiány. Popíšu, o koho se jedná, stručně shrnu historii jejich působení na území České republiky. Budu se zabývat preventivním systémem Dona Bosca, v kterém je objasněný styl a principy práce Salesiánů.

Jako poslední popíšu Klub Vrtule, jeho poslání, cíle, cílovou skupinu atd.

## 1.1. Sociální práce s mládeží

Dříve než se budu zabývat sociální prací s mládeží, uvedu dvě pojetí, které obecně definují sociální práci.

Mezinárodní federace sociálních pracovníků a Mezinárodní asociace vzdělavatelů v sociální práci definují sociální práci takto: „Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích, zmocňování a osvobození lidí k zvýšení jejich osobní pohody. Užívajíc teorie o lidském chování a sociálních systémech, sociální práce intervenuje tam, kde jsou lidé v interakci se svým prostředím. Pro sociální práci jsou základní principy lidských práv a sociální spravedlnosti“ (IFSW a IASS, 2004, s. 1)

V Českém prostředí sociální práce se ujalo pojetí, které definuje Matoušek (srov. 2008, s. 200). Ten vnímá sociální práci ve dvou rovinách a to jako společenskovední disciplínu a jako oblast praktické činnosti. Sociální práce jako společenskovední disciplína si klade za cíl, odhalovat a vysvětlovat sociální



problémy. Zatímco sociální práce jako praktická činnost má za cíl tyto problémy zmírňovat a řešit. Příklady těchto sociálních problémů jsou například chudoba, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj. Principy, o které se sociální práce opírá, jsou společenská solidarita a naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální práce se zabývá nejen jednotlivci, ale také celými rodinami, skupinami i komunitami. Pomáhá jim navrátit způsobilost k uplatnění ve společnosti. Snaží se pracovat také se společenskými podmínkami, aby bylo toto uplatnění dosažitelné. Sociální práce je hlavní přístup, skrze který se realizuje sociální pomoc.

Sociální práce s mládeží se začala formovat v době industrializace, kdy se z mládeže a jejího chování stává sociální problém. Mladí lidé přicházeli do měst za prací. Tímto procesem byly přetřhány rodinné vazby, protože starší rodinní příslušníci zůstávali na venkově. Mládež byla brána za levnou pracovní sílu a často vykořisťována. Mnozí mladí lidé proto volili patologické chování (kriminalita, prostituce) pro získání příjmů.

Dnes nazýváme cílovou skupinu, s kterou sociální práce pracuje jako: „riziková mládež“. Tyto děti a mladí lidé jsou z různých důvodů více zranitelní a osvojují si špatné vzorce chování. Tímto chováním pak ohrožují i své okolí. Rizikové faktory, které ovlivňují schopnost sociálního uplatnění u dětí a mládeže jsou: vrozené faktory (ADHD, deficit komunikačních dovedností, vzhledové anomálie atd.); rozpad rodiny; nefunkčnost rodiny; odpadnutí ze standardu vzdělávací dráhy u dětí; nezaměstnanost u mladých lidí; pobyt v ústavních zařízeních. Patologické chování je např. gamblerství, vandalismus, užívání návykových látek, drobné krádeže, prostituce atd. (srov. Matoušek a kol., 2010, s. 267-269)

V České republice je sociální práce s mládeží realizována skrze několik resortů a subjektů. Státní pomoc je realizována orgány sociálně právní ochrany dětí, a kurátory pro mládež. Dále s mládeží pracuje síť školských zařízení (diagnostické ústavy, dětské domovy atd.) Tyto zařízení již mohou být zřizovány nestátními subjekty, stejně jako zařízení sociálních služeb. Do těchto zařízení spadá právě NZDM. (srov. Matoušek a kol., 2010, s. 270-274)

## **1.2. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (NZDM)**

Jedná se o typ sociální služby, kterou musí poskytovatel dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách registrovat v registru poskytovatelů sociálních služeb vedeným Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Služba nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) je službou sociální prevence. Tento typ služeb je definován dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 53: „Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“

### **1.2.1. NZDM v legislativě České republiky**

Dále zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 62 definuje NZDM: „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně. Služba obsahuje tyto základní činnosti: a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, c) sociálně terapeutické činnosti, d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

Základní činnost, kterou má NZDM vykonávat je popsána ve vyhlášce 505/2006 Sb. v § 27: „Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež se zajišťují v rozsahu těchto úkonů: a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti: 1. zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity, 2. pracovní výchovná činnost s dětmi,

3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností, 4. zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání; b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím: aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí; c) sociálně terapeutické činnosti: socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob; d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí: 1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí, 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.

### **1.2.2. NZDM dle České asociace streetwork**

Kromě legislativního vymezení definuje NZDM také Česká asociace streetwork (2008, s. 5): „Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy, a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o ambulantní případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci.“

Dále také Česká asociace streetwork, o. s. (srov. 2008, s. 5) popisuje a vysvětluje, pojem „nízkoprahovost“. Služba realizována v Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež musí být maximálně dostupná. Dostupná finančně, časově, prostorově a psychologicky. Služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně. Služby nesociálního charakteru jako např. využívání internetu, prodej občerstvení mohou být zpoplatněny. Jsou odstraněny časové bariéry. Provozní doba je přizpůsobena podmínkám vyhovujícím uživatelům (většinou v odpoledních hodinách). Provozní doba musí být stálá, nesmí podléhat nečekaným výkyvům. Během provozní doby mohou uživatelé přicházet a odcházet do zařízení dle svého uvážení. Zařízení musí vytvářet vhodné prostředí blízké přirozenému prostředí cílové skupiny. Službu může využít kdokoliv bez omezení, kdo spadá do cílové skupiny, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní

uživatelé, pracovníky či efektivitu služby. Pro užívání služby není podmínkou členství nebo registrace. Stejně tak není podmínkou pro poskytování služby pravidelná docházka uživatele. Nezapořádání do činnosti ani názorová příslušnost nejsou důvodem pro omezení služby uživateli. Zařízení poskytuje službu anonymně. Využívá pouze údajů nutných pro kvalitní odbornou práci. Dokumentace s osobními údaji musí být vedena se souhlasem uživatele, který má právo do ní kdykoliv nahlížet.

### **1.2.3. Popis služeb a intervencí dle České asociace streetwork** (srov. Česká asociace streetwork, o. s., 2008, s. 5 -8)

Klub Vrtule je členem Česká asociace streetwork, o. s. a řídí se jejím pojmoslovím. Proto uvádím popis obsahu služby a intervencí realizovaných ve prospěch uživatelů dle České asociace streetwork, o. s.

Níže uvedený seznam intervencí vede k naplňování procesu individuálního plánování a k vytváření individuálního plánu s uživatelem. Je to popis způsobů práce, které by měly být v NZDM naplňovány.

**Kontaktní práce** – Je to způsob a metoda práce, jenž vytváří prostor a situace pro realizaci drobných individuálních plánů. Nejčastěji je realizována rozhovorem s uživatelem v prostředí, které je pro něj přirozené (např. v kontaktní místnosti, na ulici, v klubu). Skrze kontaktní práci se s uživatelem navazuje důvěra, klient je seznamován s možností nabízených služeb. Vytváří se pracovní rámec pro realizaci konkrétního výkonu (činnosti a služeb). Skrze kontaktní práci jsou nastavovány a upevňovány pravidla komunikace s uživatelem. Uživatel si během ní kultivuje svou schopnost vyjádřit se a učí se využívat nabídky služeb.

**Situační intervence** – Zásah pracovníka, skrze který jsou uživatelé učeni sociálními normám. Jedná se o práci sociálně pedagogickou. Pracovník v situacích, které vyžadují situační intervenci, vstupuje do interakce mezi uživateli a vychovává. Využívá přitom reflexe situace, přináší podněty a využívá další techniky pro zvýraznění výchovného efektu.

Informační servis uživateli – Pracovník předává specifické informace uživateli. Tyto informace jsou z oblasti témat, která se uživatele dotýkají, jsou mu blízká, která i sám vyhledává. Jedná se o témata jako rodina, škola, nabídky brigád, vztahy aj. Dále témata ze sociálně právní a zdravotní oblasti jako např. právní normy, bezpečný sex, rizika zneužívání návykových látek. Témata jsou také určovaná zakázkou uživatele. Informační servis je prováděn ústní formou, s možností doplnění formou písemnou (pomocí letáků, tištěných údajů).

Poradenství – Pomocí rozhovoru pomáhá pracovník uživateli řešit jeho problémy. Obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, informace a řešení vedoucí k odstranění problému. Rozhovor probíhá v soukromí nejlépe v samostatné místnosti. Skrze proces poradenství se řeší aktuální problémy a uživatel získává kompetence tyto problémy řešit co nejvíce samostatně. V NZDM nejčastější témata pro poradenství jsou vztahy, rodina, sex, návykové látky, škola, volný čas, sociálně právní oblast a jiné.

Krizová intervence / Pomoc v krizi – Jedná se o diagnosticko-terapeutický přístup, který se zaměřuje na řešení psychické krize. „Križe je situace, která způsobuje změnu v navyklém způsobu života, a vyvolává stav nerovnováhy, ohrožení a stresu“. (Matoušek, 2008, s. 120) V NZDM může mít podoby pozorování chování uživatele se zaměřením na posouzení aktuálního psychického stavu; rozhovoru, k odhalení a orientování se v příčinách krize; cílené intervence s cílem vyřešení a zvládnutí potíží. Obsahem krizové intervence jsou i návrhy opatření. Její rozsah je ovlivňován kvalifikací pracovníka. Pracovník, který nemá kvalifikaci pro poskytování krizové intervence, poskytne uživateli pouze pomoc ve formě a rozsahu akutní intervence a odkáže jej na kvalifikovaného odborníka. Může dle dohody s uživatelem zajistit doprovod k tomuto odborníkovi. Součástí krizové intervence je také zprostředkování dalších služeb. A to v podobě dojednání návazné služby v zařízeních návazné péče, dále fyzické doprovázení uživatele do těchto zařízení a asistování při jednání uživatele v těchto zařízeních.

Kontakt s institucemi ve prospěch uživatele – Pracovník intervnuje ve prospěch uživatele u institucí návazné péče a ostatních institucí, které souvisí s životem uživatele. Tato intervence je prováděna ústně, telefonicky, či písemně za přítomnosti uživatele, nebo aspoň s jeho souhlasem.

Případová práce – je dlouhodobě prováděna plánovaná individuální práce. Fáze případové práce jsou: vydefinování kontraktu s uživatelem; vytvoření individuálního plánu; stanovení podmínek kontraktu (smlouvy); vedení dokumentace (platí již dříve řečeny podmínky pro vedení dokumentace); a pravidelné hodnocení naplňování kontraktu. Případová práce má dané jasné časové období a časový harmonogram. Pracovníci konzultují případovou práci s uživatelem v týmu při intervizích a supervizích.

Práce se skupinou – zaměřuje se na skupinu uživatelů, ne na jedince. Je to cílená aktivita, díky které se rozvíjejí psychosociální dovednosti uživatelů. Je nutné, aby měla stanovený časový rámec.

Práce s blízkými osobami – blízkým osobám se poskytuje informační servis, a poradenství. Je nutné, aby s ní uživatel souhlasil. Mezi blízké osoby patří rodina, přátelé, kamarádi a další osoby.

Pobyt v zařízení – Jedná se o umožnění uživateli pobytu v zařízení, aniž by čerpal další služby. Uživatel čerpá z podmínek v zařízení (teplo, světlo, místo k sezení a odpočinku, základní zázemí). Uživatel také může čerpat z nabídky základních i složitější volnočasových aktivit, zároveň může realizovat aktivity osobní.

Volnočasové aktivity – Aktivity zaměřené na smysluplné trávení volného času, které nespádají do jiných výkonů NZDM.

Preventivní, výchovné a pedagogické programy – Jsou vytvářeny pro potřeby cílové skupiny. Mohou to být programy zaměřené na rizikové chování, jako např. program prevence užívání návykových látek, program prevence gamblerství, program prevence rizikových sportů. Další programy mohou být např. program prevence rizikového sexuálního chování, program prevence sexuálního zneužívání. Během programů se předávají informace formou ústní, pomocí letáčků, atd.

Jednorázové či příležitostné programy – Mohou být formou diskuse, besedy, komponovaného pořadu aj. Tyto aktivity jsou realizované v zařízení skrze interní nebo externí pracovníky. Vykázat lze tyto programy jako skupinová práce, informační servis nebo kontaktní práce.

Dlouhodobé programy – Prostřednictvím těchto programů jsou předávány uživatelům specifické znalosti, dále uživatelé pomocí nácviku získávají specifické dovednosti a formují si pozitivní vzorce chování. Programy musí mít vytvořenou samostatnou strukturu v rámci provozu NZDM. Tato struktura obsahuje program, cíle, cílovou skupinu programu, způsoby hodnocení. Programy jsou realizovány skrze standardní výkony: kontaktní práce, situační intervence, informační servis, poradenství, besedy, diskuze atd. Tyto výkony jsou vzájemně propojeny.

Doučování – Je zaměřeno na pomoc uživatelům naplňovat jejich vzdělávací povinnosti, ale může obsahovat i mimoškolní látku např. získávání hygienických návyků, získávání schopnosti ucházet se o zaměstnání, získávání schopnosti hospodařit s časem aj. Doučování je zaměřeno především na jednotlivce. Zaměření na skupinu lze realizovat pouze za specifických podmínek a pro specifické potřeby skupiny, např. skupina uživatelů z vyloučené lokality, kde se nenachází jiné zařízení se zaměřením na vzdělávací služby. Doučování jednotlivce může probíhat dlouhodobě (příprava na přijímací zkoušky, příprava na reparát) nebo krátkodobě (vypracování domácího úkolu).

### **1.3. Společnost sv. Františka Saleského (Salesiáni Dona Bosca)**

#### **1.3.1. Sv. Jan Bosco**

Společnost sv. Františka Saleského (Salesiáni Dona Bosca) je kongregace v katolické církvi. Její hlavní poslání je pomáhat dětem a mládeži. Založil ji italský kněz Jan Bosco, který byl později svatořečen 1. Dubna 1934 papežem Piem XI. Jan Bosco se narodil 16. srpna 1815 v Becchi poblíž Turína. Když mu byly dva roky, jeho otec zemřel a vychovávala ho jen jeho matka. Již v devíti letech se mu zdál sen, který mu naznačoval jeho budoucí životní poslání. Zde se mu zjevila žena (později si uvědomil, že to byla Panna Maria), která mu řekla, že k ní bude vést chlapce. 1841 přijal kněžské svěcení a začíná pracovat s mládeží, především s chlapci žijícími na ulici. V roce 1846 založil první oratoř sv. Františka Saleského a od r. 1859 začíná vytvářet kongregaci Salesiánů Dona Bosca. Ta je definitivně schválena r. 1874 Papežem Piem IX. (srov. Shauber, Schindler, 1995, s. 45). Don Bosco umírá 31. Ledna 1888.

### 1.3.2. Působení Salesiánů na území České republiky

Již za života Dona Bosca se Salesiáni rozšiřují i do ostatních zemí mimo Itálii. Do českých zemí přichází odkaz Dona Bosca především skrze osobnost P. Ignáce Stuchlého. Ten v roce 1927 zakládá první chlapecký ústav ve Fryštáku a zde vzniká první česká Salesiánská komunita. Poté je zde založeno i nižší Salesiánské gymnázium pro výchovu Salesiánského dorostu. Postupně jsou zakládány další domy v Ostravě, Praze Kobylisích, Brně Žabovřeskách, Pardubicích atd. Vznikaly chlapecké ústavy (ty by se daly přirovnat k dnešním domům mládeže), formační domy pro formaci budoucích Salesiánů a také vznikaly první oratoře podle vzoru oratoře Dona Bosca. Období II. světové války přineslo spoustu těžkostí salesiánskému dílu. Němečtí okupanti zabrali ústav ve Fryštáku, z domova v Ostravě byla vytvořena nemocnice. Po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha byli zatčeni někteří Salesiáni a odvezeni do koncentračních táborů, mezi nimi byl i Štěpána Trochta, ředitel Pražského domu a druhá „největší“ osobnost českých Salesiánů v té době. Salesiánské dílo však i přesto pokračuje a rozvíjí se. V roce 1948 mělo salesiánské dílo 260 členů. Po nástupu Komunistické strany k moci v únoru 1948 nastávají pro katolickou církev, Salesiány nevyjímaje, těžké časy. V roce 1950 byly zestátněny církevní školy, tímto zaniká Salesiánské nižší gymnázium ve Fryštáku. Další velkou ránou byly události tzv. „bartolomějské noci“. V noci z 13. na 14. dubna obklíčily ozbrojené síly řeholní domy hlavních mužských řádů a kongregací na celém území Československé republiky. Řeholníci byli převezeni do „koncentračních táborů“ a mnozí byli uvězněni. Tímto Salesiáni byli nuceni opustit všechny domy. Další vlna zatýkání přišla v roce 1956, z každé komunity byli vybráni určití Salesiáni, byli odvedeni k výslechům a následně uvězněni. Dle statistik získaných po roce 1989 bylo odsouzeno 47 Salesiánských bratří. Podle vynesených rozsudků byli odsouzeni celkem na 244 let. Ve vězení strávili celkem 170 let. Řeholní činnost v době 1948 – 1989 byla postavena mimo zákon, bylo proto třeba působit tajně a přizpůsobit se novým podmínkám. Činnost se z velkých domů přesunula do bytů, horských chat a přírody. Formace nových Salesiánů probíhala tajně. Mnozí Salesiáni byli také tajně vysvěceni na jáhny a kněze v Polsku nebo NDR. Z této doby je známe tzv. „chaloupkové hnutí“. (srov. Křížková, 1996) „Chaloupky“ byly horské chaty a usedlosti, kde Salesiáni pořádali výlety a akce pro děti a mládež (srov. Hájek, 2010).



Po roce 1989 nastává pro Salesiány nová situace. Postupně se jim vracejí zabavené domy, které je třeba opravit, protože jsou často ve špatném technickém stavu. Salesiáni vystupují z ilegality a učí se žít v komunitách. Hledají také novou „cestu“ svého působení. Ve velkých městech zakládají střediska mládeže (Praha - Kobylice, Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, Ostrava, Plzeň, Pardubice, České Budějovice, Teplice, Rumburk, Prostějov, Zlín, Jaroměřice nad Rokytnou). Někteří Salesiáni zůstávají ve farnostech a žijí mimo své komunity. Salesiánská provincie zřídila nakladatelství Portál, které se zabývá vydáváním pedagogické, sociologické a psychologické literatury. Dále založila vyšší sociálně-pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělání pracovníků v sociální oblasti, zejména pro mládež postiženou, narušenou či stojící na okraji společnosti. Salesiáni také podpořili vznik Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V prvním Salesiánském domě ve Fryštáku (dnes Dům Ignáce Stuchlého – DIS) byl vytvořen projekt, který nabízí formační kurzy pro skupiny i jednotlivce. Salesiáni se podílejí také na provozu TV Noe. (Salesiáni Dona Bosca, 2012)

### **1.3.3. Preventivní systém Dona Bosca**

Salesiánské střediska uvádějí ve svých dokumentech pojem preventivní systém zakladatele Dona Bosca, který by měl být určitým vodítkem pro salesiánskou práci. Salesiánské Středisko v Praze – Kobylicích jej zmiňuje ve svých cílech „zvyšovat povědomí o salesiánském stylu práce a preventivním systému zakladatele salesiánské kongregace Jana Bosca“ (Salesiánské středisko Praha – Kobylice, 2012). Píšu zde o něm, protože očekávám, že jeho aspekty by mohly ovlivňovat sociální práci v NZDM Vrtule.

Ačkoliv, preventivní systém je v dokumentech uváděn, nikde v dokumentech středisek není blíže popsán. Jediným zdrojem, který mluví o preventivním systému Dona Bosca, jsou stanovy společnosti sv. Františka Saleského, především článek č. 20. „Pod vedením Panny Marie, která mu byla učitelkou, získal Don Bosco ze života s chlapci v první oratoři duchovní a výchovné zkušenosti, které shrnul pod název „Preventivní systém“. Rozuměl jí lásku, která se dává nezištně, protože čerpá z lásky Boha, jenž svou prozřetelností každého člověka předchází, svou přítomností provází a zachraňuje tím, že mu dává (svůj) život. Don Bosco nám jej předává jako konkrétní způsob, jak prožívat a hlásat evangelium a pracovat pro spásu

mládeže za její činné účasti. Tento způsob prostupuje naše vztahy s Bohem, naše vzájemné vztahy i život komunity uplatňováním lásky, která dokáže vyvolat stejnou odezvu.“ (Salesiánská provincie Praha, 1994)

Druhým článkem, který se zabývá preventivním systémem, je článek č. 38. „Abychom mohli plnit svou výchovnou a pastorační službu, zanechal nám Don Bosco metodu zvanou preventivní systém. Tento systém se celý opírá o rozum, náboženství a dobrotu. Nepoužívá donucovacích prostředků, nýbrž se dovolává rozumových schopností, srdce a touhy po Bohu, kterou má každý člověk hluboko v sobě. Vychovatele i mládež spojuje ve společně prožívaném životě v rodinném ovzduší důvěry a dialogu. Napodobující trpělivost Boží, setkáváme se s dospívajícími na té úrovni, jaké dosáhla jejich svoboda. Provázíme je, aby v obtížném procesu zrání sami přebírali stále více zodpovědnost za růst svého lidství ve víře.“ (tamtéž).

Macák (2009) ve své práci popisuje prvky preventivního systému. Jsou jimi: „přednostní zájem o chudou mládež; rozum, náboženství, laskavost; domov, hřiště, škola, farnost; požadavek bezpodmínečného přijetí (adresáta vychovatelem).“

Rozum v preventivním systému znamená pro vychovatele rozmýšlet, uvažovat. A to uvažovat pedagogicky a preventivně. Předtím však je nutné, aby vychovatel sám u sebe rozvíjel schopnost preventivně a pedagogicky pozorovat. Znamená to, aby se učil věci vidět a vnímat ve správném kontextu. Preventivní systém vychází z rozumu vychovatele k rozumu chovance. Uplatňování toho prvku vede k samostatnosti chovance a jeho odpovědnosti za svá rozhodnutí. (srov. Dermek, nedatováno, s. 13)

Náboženství je druhým prvkem preventivního systému Dona Bosca. Pro Dona Bosca velice důležitým. Ten chápe výchovu jako celistvou pokud vede chovance ke vztahu k Bohu. Tento vztah lze budovat skrze tři pilíře katolického náboženství. Skrze svátost smíření, svátost eucharistie a úctu k Panně Marii. Don Bosco jako kněz vždy hledal individuální přístup ke spiritualitě každého z chlapců. Dbal na sociální prostředí, odkud chlapci pocházeli a snažil se jim předávat náboženství pro ně atraktivní formou. Myslel na věk, mentalitu a temperament chlapců, Modlitby byly jednoduché, krátké, pestré plné zpěvu. (srov. Dermek, nedatováno, s. 39-48)

Laskavost je důležitá pro navázání důvěry mezi vychovatelem a chovancem. Vyžaduje však od vychovatele silnou dávku sebeovládání. Don Bosco radí jak dosáhnout ve svém projevu určité jemnosti a laskavosti. Důležité je nenechat se ovládat hněvem a nepodléhat emocím. I když musí vychovatel trestat, vždy tak musí jednat z nutnosti a ne pod vlivem vlastních emocí. Dále je třeba ovládat svou mimiku a chování. Vychovatel se musí chovat vyrovnaně a klidně, udržovat milý výraz v obličeji. A nakonec, nenechat se ovládat křivdami z minulosti, nemyslet na věci, které se staly. Přemoci sám sebe a neoplácet. (srov. Dermek, nedatováno, s. 52)

Místo, kde Don Bosco pracoval s mládeží, nazval „Oratoř“. Oratoř je výchovné prostředí, které by mělo naplňovat čtyři dimenze výchovy. Tyto dimenze jsou symbolicky nazývány domov, hřiště, škola, farnost. Domov symbolizuje vztah a bezpodmínečné přijetí, hřiště symbolizuje zábavu a místo pro hry a sport, škola je symbolem místa pro vzdělávání a osobnostního rozvoje. Poslední farnost symbolizuje místo duchovního života, místo sdílení spirituality. (srov. Hájek, 2010)

#### **1.4. Nízkoprahový Klub Vrtule**

Klub Vrtule je jeden z programů Salesiánského střediska mládeže, o. p. s. Praha – Kobylisy. Další programy střediska jsou oratoř a horolezecká stěna a ostatní aktivity. Zakladatelem střediska je Salesiánská provincie Praha. „Poslání střediska jsou zejména sociálně výchovné činnosti pro děti a mladé lidi v jejich volném čase. Po stránce ideové a metodické se středisko řídí salesiánskými výchovnými zásadami, které vycházejí ze sepjetí křesťanských etických hodnot s integrálním pojetím pedagogiky, které se odvozuje od výchovné praxe zakladatele salesiánů, jímž byl italský katolický kněz a vychovatel Giovanni Bosco (1815–1888). Tento systém výchovy je rozšířen po celém světě a je označován pojmem „preventivní systém“.“ (Komárek, 2004)

##### **1.4.1. Historie**

Klub Vrtule začíná svou činnost v září 2001. V roce 2004 byl přijat mezi skupinové členy České asociace streetwork o. s. V roce 2007 se stává registrovanou sociální službou dle zákona 108/2006 Sb. O rok později získává klub certifikát kvality poskytování sociálních služeb od České asociace streetwork o.s. (Salesiánské středisko Praha – Kobylisy, 2012).

#### **1.4.2. Poslání**

Posláním nízkoprahového klubu Vrtule je zlepšit kvalitu života cílové skupiny - dětí a mládeže z Prahy 8 a části Prahy 9, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Usilovat o pozitivní změnu v jejich životním způsobu. Umožnit jim smysluplně a aktivně trávit volný čas a snižovat jejich podíl na nepříznivém klimatu v části velkoměsta (kriminalita, anonymita, nezáměr o druhého, násilí...). Poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení. (Vališ, Tuzarová, Goliášová, Dvořáková, 2009)

#### **1.4.3. Cíle projektu**

Pracovníci projektu pracují dle standardů kvality sociálních služeb NZDM a Pojmosloví NZDM České asociace streetwork. V klubu Vrtule se uplatňuje práce na poli primární a především sekundární prevence. V rámci nízkoprahovosti pracovníci v klubu pracují metodou kontaktní práce – vytváření podmínek práce s klienty. (Vališ a kol., 2009)

#### **1.4.4. Cíle služby**

- dlouhodobou a soustavnou práci s jedincem na pozadí skupiny, zlepšit kvalitu života uživatelů služeb
- pomáhat uživatelům služeb při zvládnání jejich obtížných životních situací
- podporovat začlenění do vrstevnické skupiny i do společnosti
- asistovat při realizaci svépomocných aktivit vycházejících z nápadů cílové skupiny a rozšiřovat životní příležitosti klientů
- poskytovat pomoc, poradenství, doprovod a podporovat celostní rozvoj člověka
- snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování
- zvyšovat sociální dovednosti a kompetence dětí a mládeže
- umožňovat a pomáhat dospívajícím zvládnout vývojová stadia adolescence (Vališ a kol., 2009)

#### **1.4.5. Cílová skupina**

Cílovou skupinou klubu jsou mladí ve věku 13 – 20 let žijící především v lokalitě Prahy 8 a 9, zažívající nepříznivé životní situace, omezující životní podmínky nebo konfliktní společenské situace a kteří se nechtějí nebo nemohou účastnit běžných forem trávení volného času a ani jiné institucionalizované formy pomoci a péče. Dávají přednost pasivnímu trávení volného času a mají vyhraněný životní styl, který může vést ke konfliktu se společností či zákonem. (Vališ a kol., 2009)

#### **1.4.6. Principy**

Základní principy poskytování služeb jsou: nízkoprahovost – (přístupnost, transparentnost, bezplatnost, dosažitelné cíle aj.), dobrovolnost, rovnost. Služby jsou v klubu poskytovány bezplatně. Každý uživatel služby se může svobodně rozhodnout, kterou z nabízených služeb využije. Pracovníci asistují při svépomocných aktivitách uživatelů a snaží se uživatele služeb motivovat a podněcovat k aktivní účasti na dění v klubu. Nicméně nevyužívání služeb ani pasivita není důvodem k ukončení poskytování služeb. Uživatelé služeb však musí dodržovat základní pravidla, která jsou viditelně umístěna v klubu Vrtule a každý zájemce o službu je o nich v rámci „Prvokontaktu“ seznámen. (Vališ a kol., 2009)

#### **1.4.7. Otevírací doba**

Klub je otevřen v pondělí až čtvrtek od 15 do 20 hod pro běžnou činnost. Mimo tyto otevírací hodiny funguje v klubu Vrtule zkušebna mladých začínajících kapel – cca 30 hodin týdně. (Vališ a kol., 2009)

## **2. PRAKTICKÁ ČÁST**

### **2.1. Cíl praktické části**

Prostřednictvím případové studie popsat specifika sociální práce v NZDM Vrtule.

### **2.2. Volba metody a její zdůvodnění**

Pro praktickou část jsem zvolil metodu případové studie, která umožňuje zaměřit se na jednotlivý případ. V bakalářské práci je tímto případem klub Vrtule. Oproti jiným výzkumným metodám případová studie umožňuje získávat mnoho dat od poměrně málo jedinců. Díky ní je možno popsat složitost jednotlivého případu a vztahy v jejich celistvosti. Díky detailnímu popisu jednotlivého případu je možné porozumět i jiným podobným případům. (srov. Hendl, 2005, s. 104)

Dle Hendla (2005, s. 112) „se uznávají tři důvody proč provádět případové studie, a) Případovou studií se můžeme hodně naučit o dosud neznámé speciální situaci; b) Pouze případová studie nám pomůže porozumět důležitým aspektům problematické oblasti výzkumu; tato přednost se zvláště projevuje v komplexních situacích sociálního života; c) Případová studie může být vhodným doplňkem k jiným způsobům výzkumu.“ Pro tuto práci jsem případovou studii zvolil z důvodu porozumění neznámé situaci práce v klubu, neznámému prostředí v klubu a neznámých vztahů.

Typologie případových studií podle sledovaných případů definuje typ případové studie: studium organizací a institucí. Tato studie se zaměřuje na školy, firmy, odborové organizace, atd. Může mít různé cíle. (srov. Hendl, 2005, s. 105) Tato typologie ospravedlňuje výběr nízkoprahového klubu Vrtule jako případu.

V případové studii se vyprofilovaly dvě pojetí. A to pojetí Stakea a Yina. (srov. Hendl, 2005, s. 105) Dle Yina (srov. 2003, s. 1) Případovou studii používáme, když chceme odpovědět na otázku „jak“, a „proč“, když má výzkumník malou kontrolu v průběhu nad událostmi a když je zaměřen na předem určený jev v současnosti v jeho reálném kontextu. Yin (temtéž) dělí případovou studii na explanatorní, exploratorní a deskriptivní. Pro účely mého výzkumu jsem vybral

deskriptivní případovou studii, která pomáhá odpovědět na otázku „jaké, jaký“ (srov. Yin, 2003, s. 6.). „Má za cíl poskytnout detailní popis jevu“ (Hendl, 2005, s. 110). Používá se, když je cíl zjistit převládání daného jevu (srov. Yin, 2003 s. 6). Toto pojetí mi umožní rozkrýt odpověď na otázku: Jaké jsou specifika v NZDM Vrtule?. A pomůže popsat tyto specifika z různých úhlů pohledu a detailně se seznámit s těmito jevy.

### **2.3. Výzkumné techniky**

Pro sběr dat jsem zvolil zúčastněného pozorování a techniku rozhovorů. A to s pracovníky neformální rozhovory a rozhovory dle návodu. S uživateli neformální rozhovory, při jejich pobytu v klubu.

Pro pozorování jsem zvolil roli účastníka jako pozorovatele. „Účastník jako pozorovatel přijímá roli rovnoprávného člena skupiny, ale účastníci si jsou vědomi jeho totožnosti“ (Hendl, 2005, s. 191). V mém případě jsem se domluvil s pracovníky, že s nimi strávím týden v klubu, pro účely této práce. Obeznamil jsem je se svými cíli a vyšli mi ve všem vstříc. Moje pozice v době otevření klubu byla na úrovni dobrovolníka, takže jsem se zapojoval do dění v klubu činnostmi dobrovolníka. Uživatelé mě vnímali v této roli. Většina uživatelů nevěděla, že zde dělám výzkum, protože je to ani nezajímalo. Pro uživatele co se mě zeptali, těm jsem odpověděl a vyjasnil účel svého pobytu.

Neformální rozhovory s pracovníky jsem použil, jako zdroj inspirace témat pro rozhovory s návodem, které jsem s nimi později vedl. „Neformální rozhovor se spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce (např. při zúčastněném pozorování v terénu). Informátor si ani nemusí uvědomit, že jde o explorační rozhovor“ (Hendl, 2005, s. 175). Miovský nazývá tuto metodu nestrukturované interview (srov. Miovský, s. 157) „Tato metoda se vnějšími znaky podobá běžnému rozhovoru. Důraz je kladen na přirozenost konverzace a nenásilný průběh. Nemá nějakou strukturu, spíše se držíme hlavního tématu, které nás zajímá.“ (tamtéž) Rozhovory jsem si zaznamenával pomocí polních poznámek.

Techniku neformálních rozhovorů se stejným způsobem zaznamenávání, jsem použil i pro získání dat od uživatelů klubu. Zvolil jsem ji, kvůli její nenucenosti a možnosti uplatnit při přirozené aktivitě uživatelů. Nevýhodou takto zvolené techniky je náročná analýza získaných dat (srov. Hendl, 2005, s. 175).

Rozhovory dle návodu jsem použil u pracovníků střediska. „Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, které je nutné v rámci rozhovoru probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Rozhovor s návodem dává tazateli možnost co nejvýhodněji využít čas k interview. Současně umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovanější a ulehčuje jejich srovnání.“ (Hendl, 2005, s. 174) Dle Miovského (srov. 2006), tato metoda, kterou nazývá polostrukturované interview, poskytuje jistotu, že budou probrána hlavní témata relevantní k výzkumné otázce. Umožňuje také použití doplňujících otázek pro hlubší pochopení. Je to nejvíce používaná metoda v kvalitativním výzkumu.

Díky pozorování a použití neformálních rozhovorů jsem získal témata, která jsem mohl pomocí této techniky rozvést a tím získat hodnotnější data. Rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány. V klubu působili i dobrovolníci. Kromě dobrovolníka, který byl Salesián a u kterého jsem použil stejnou techniku jako u pracovníků, zvolil jsem u dobrovolníků výzkumnou techniku: rozhovor pomocí otevřených otázek. Rozhodl jsem se tak z časových důvodů respondentů, protože nedisponovali volným časem mimo otevírací dobu klubu a tato technika pro ně byla nejméně časově náročná. Otevřené otázky jsem formuloval na základě poznatků zjištěných pomocí předešlých metod.



## 2.4. Popis výzkumného souboru

Základní charakteristiky klubu Vrtule jsem popsal již v teoretické části. Nyní se zaměřím přímo na respondenty případové studie. V době mého výzkumu pracovali v klubu tři pracovníci. Vedoucí a dvě kontaktní pracovnice. Dále v klubu působili 4 dobrovolníci, z toho jeden byl Salesián a kněz. Ostatní dobrovolníci byli studenti, dva muži a jedna žena. Poslední součástí výzkumného souboru tvoří klienti klubu. Podařilo se mi oslovit za dobu mého pobytu deset z nich. Šest chlapců a čtyři dívky.

## 2.5. Způsob zpracování a analýzy dat

Při zpracování jsem vyšel z jednoduchého schématu, který se používá v případové studii a je složen z těchto po sobě jdoucích činností: uchování a organizace dat, segmentace, kódování, poznámkování. (srov. Hendl, 2005, s. 228)

Při uchování a organizaci dat je důležitá transkripce. Principem transkripce je převedení audio záznamu do textové podoby. (srov. Miovský, 2006, s. 206). Transkripce může mít několik podob. Já jsem pro účely svého výzkumu použil doslovnou transkripci. Převedl jsem rozhovory doslovně do textové formy. Zachoval jsem dialekt respondentů pro větší autentičnost. Z navrhovaných kontrolních mechanismů Miovským (srov. 2006, s. 207) jsem použil kontrolu opakovaným poslechem. „Je to jednoduchá technika, kdy po dokončení přepisu, či lépe s určitým časovým odstupem po jeho ukončení, procházíme záznam znovu (i vícekrát) a porovnáváme původní záznam s jeho transkribovanou formou“. (tamtéž).

Dále jsem přepsal a setřídil si polní poznámky z pozorování a z rozhovorů s klienty. Oddělil jsem je od sebe. Poznámky s pozorování jsem seskupil do dvou skupin a to na poznámky, které popisovaly prostor klubu a poznámky, které popisovaly dění v klubu. Rozhovory jsem si roztřídil do kategorií: pracovníci, dobrovolníci, klienti.

„Fáze segmentace zahrnuje rozdělení dat do analytických jednotek. Pročítá se text řádka po řádce a ptáme se, zda se jedná o segment, který obsahuje z hlediska cílů nějaký význam.“ (Hendl, 2005, s. 228) V mém případě jsem si podtrhl v rozhovorech a v poznámkách z pozorování důležité oblasti, které by mohly sloužit

pro naplnění cílů práce. Řídil jsem se dle strategií Yina (srov. 2003, s. 111-114). Opírání se o teorii, která od začátku usměřňuje studii. Tato teorie pomáhá zaměřit pozornost na důležitá data a ignorovat data ostatní. A druhá strategie je rozvíjení případu. Když není dostupný teoretický rámec, tak hledáme témata, která souvisí s výzkumnou otázkou a popíší výzkumný případ.

Ve fázi kódování pomocí kódů popisujeme data. Kód je symbol, díky kterému můžeme data shromažďovat k sobě pod jednotlivé kategorie. (srov. Hendl, 2005, s. 228) V této fázi jsem dle jednotlivých segmentů, datům přiřadil kódy. Poté jsem si vytvořil jednoduchou tabulku. Kdy v řádcích jsem zaznamenával jednotlivé kódy a do sloupců jména respondentů nebo poznámky. Poznámky měly jeden sloupec. Do výsečí jsem pak zaznamenával, zda se daný respondent zmínil o daném kódu. Kromě toho, jsem si také seřadil kódy do jednotlivých kategorií.<sup>1</sup>

Při fázi segmentaci a kódování jsem vytvářel poznámky pro vlastní potřebu. „Důležité jsou poznámky o kódech a jejich vztazích. Poznámkování nemá za cíl dodávat nová data, ale usiluje o propojení několika částí dat.“ (Hendl, 2005, s. 229)

---

<sup>1</sup> Příklady tabulek viz. Přílohy

### 3. VÝSLEDKY PŘÍPADOVÉ STUDIE

V této kapitole se budu zabývat výstupy provedené případové studie. Popíšu jednotlivé specifika, která se během studie vykrystalizovala. V tabulkách uvedu, kolik respondentů se pro jednotlivé kódy v každé kategorii vyjádřilo a do jaké skupiny respondentů patřili (pracovníci, dobrovolníci, klienti). Tyto data jsou kvantitativní ale Yin (srov. 2003) v případové studii pracuje i s daty kvantitativní povahy. Uvedu příkladné citace z rozhovorů. Z důvodu malého počtu pracovníků a dobrovolníků pro zachování anonymity budu při citacích uvádět veškeré osoby v mužském rodě (pracovník, dobrovolník, klient).

#### 3.1. Působení Salesiána, kněze v klubu

Tabulka 1: seznam specifík 1. oblast

| Postava Salesiána                     | P <sup>2</sup> | D <sup>3</sup> | K <sup>4</sup> |
|---------------------------------------|----------------|----------------|----------------|
| Přítomnost Salesiána v klubu          | 3              | 2              | 4              |
| Možnost přeoslání s duchovními tématy | 2              | 3              | 2              |
| Nositel duchovního rozměru            | 1              | 0              | 0              |

Jako první viditelné specifikum, které studie vyzorovala, byla přítomnost salesiánského kněze v klubu. Respondenti popisovali, že ostatní NZDM tuto zvláštnost nemají a uvědomoval si to i sám Salesián, kněz.

Pracovník: „*myslím si, že hodně jako velký specifika to má i v tom, že tady máme L. jako dobrovolníka, což je Salesián, a to se ti jen tak v nějakým nízkoprahu nenaskytne.*“

Salesián, kněz: „*Jako na to se všichni ptají, co je tady jiného, já si myslím, že jediné co tady je, je to, že jsem Salesián.*“

---

<sup>2</sup> P - Pracovníci

<sup>3</sup> D - Dobrovolníci

<sup>4</sup> K - Klienti

Přítomnost Salesiána byla vnímána velice kladně. Pracoval v klubu dvakrát týdně. Jeho pozice byla dobrovolník a byl i tak respondenty vnímán. Jako dobrovolník se věnoval klientům při volnočasových aktivitách. Hrál s klienty na kytaru, hrál s nimi fotbálek atd. Při těchto volnočasových aktivitách klienti měli prostor vést rozhovor na jakékoliv téma.

Klient: *„Je super, že tady můžu s L. hrát na kytaru. Že si s ním můžu pokecat, bavit se o různých věcech i o náboženství.“*

Dobrovolník: *„...občas se ho klienti ptají na to, jestli věří v Boha atd. A on jim normálně po pravdě odpoví. A když mají klienti zájem, baví se o tom víc, takže si myslím, že tímto a ne jen tímto, je L. přínosem, otevírá klientům nové obzory, má zkušenosti, které tam nikdo nemá i právě proto, že je Salesián.“*

Jeho práce v klubu byla založena na salesiánských principech. Především na laskavosti, vztahu, otevřenosti, bezpodmínečného přijetí. Skrze tyto principy pomáhal klientům. On sám popisoval jeden případ, kdy navázal vztah s jedním klientem, který měl suicidiální myšlenky i chování. Srze práci s L. se jeho myšlení i chování neuvěřitelně změnilo<sup>5</sup>. Avšak jeho přínos klientům nemusel být ani takto viditelný, ale už samotná skutečnost, že se setkávají s členem katolické kongregace a knězem v této nenásilné formě, jim přinášela velkou životní zkušenost.

L. také díky své identitě poskytoval příležitost i pro pracovníky. Ti využívali možnost delegovat klienty s duchovními tématy za ním. Uváděli, že ho vnímají kompetentnějšího v této oblasti než sebe.

Pracovník: *„...nemusíme my vysvětlovat, kdo jsou Salesiáni, že někdo z nich jsou kněží a někdo z nich dělá nějakou jinou činnost. Že to za nás řekne L. a vlastními slovy a sám za svoji osobu. Já jsem Salesián, jsem kněz a dělám to a to a to. Že to těm dětem předříká sám za sebe, přímým příkladem, kdežto já jako pracovnice, nevěřící člověk, jim to nedokáže popsat až tak úplně dobře jako ten L.“*  
*„Když mu řeknem hele L. hodilo by se, abys vysvětlil tady těm děckám, kdo jsou Salesiáni, abys udělal mši nebo aby si támhle toho kluka vyzpovídal, on to potřebuje, tak v tu chvíli se na něho obracíme, když nějaký klient potřebuje nějakou pomoc.“*

---

<sup>5</sup> Z důvodu anonymity neuvádím bližší informace.

Působení Salesiána v klubu přinášelo také příležitosti dobrovolníkům. Stejně jako klienti, měli možnost řešit s L. své problémy, vést rozhovory na náboženská a duchovní témata. Samozřejmě tento prostor byl mimo otevírací dobu klubu.

Dobrovolník: *„Je to kněz, Salesián, silná osobnost, inteligentní člověk, šoumen. Za L. může člověk přijít, když má duchovní otázky“.*

Specifikum, působení Salesiána v NZDM vnímali pracovníci a dobrovolníci konkrétně. Klienti tuto skutečnost přímo nepojmenovávali. Spíše zdůrazňovali výjimečnost vztahu s ním. To, že mají možnost se s ním bavit o náboženských tématech, které je zajímají.

Klient *„Já vím, že je kněz, když mě něco zajímá, tak za ním můžu přijít a zeptat se. Třeba o kostelu nebo kněžích, o katolících.“*

Působení Salesiána v klubu Vrtule bylo velmi přínosné. Poskytovalo výhody nejen pro klienty, ale také pro pracovníky a dobrovolníky. Na závěr cituji slova L. o tom jak vnímá své působení ve Vrtuli. Tyto slova dokreslují jeho přístup a nenásilnou formu práce:

*„...z pohledu Bible, z pohledu biblické antropologie, člověk má tři stránky. Člověk je tělo, je duše a je Duch. Protože Bůh stvořil člověka z prachu země, to je to tělo. Podstatou této stránky je tělesnost. Pak mu vdech dech života, ten svůj dech. To je vlastně ta duchovní stránka života, ta se vztahuje k Bohu. To je ten náboženský rozměr. A pak mu dal živou duši, to je to psychologické nebo vědomostní, prostě to co je člověk vzhledem ke světu kolem. A tyto tři rozměry my všichni máme a já vlastně s těmito třemi rozměry vstupuju mezi ty děcka, které mají taky ty tři rozměry. Jako my lidi hledáme všichni jedno a totéž. A já si prostě myslím a věřím v to, že já jsem tam s těma všema třema rozměrama, ty děcka jsou tam taky s těma třema rozměrama a nám se ty tři rozměry prostě prolínají.“*

### 3.2. Klub Vrtule jako součást Salesiánského střediska

Kromě působností Salesiána byla v klubu Vrtule objevena další specifika. Tyto specifika se dají zařadit do jednotné oblasti a to: specifika daná tím, že klub Vrtule je součástí Salesiánského střediska.

Tabulka 2: seznam specifik 2. oblast

| Klub jako součást střediska             | P | D | K |
|---|---|---|---|
| Možnost navštívit kostel při akcích     | 0 | 2 | 2 |
| Spolupráce s oratoří a jinými programy  | 2 | 4 | 7 |
| Nadřizený nad vedoucím klubu            | 2 | 0 | 0 |
| Spory s komunitou ohledně práce v klubu | 3 | 1 | 0 |
| Provázanost mezi personálem domu        | 2 | 3 | 0 |
| Jiné financování                        | 1 | 0 | 0 |
| Možná spolupráce s komunitou            | 1 | 0 | 0 |
| Nabídka pro dobrovolníky                | 0 | 2 | 0 |
| Klientela                               | 2 | 1 | 0 |
| Bar                                     | 0 | 1 | 0 |
| Výzdoba                                 | 1 | 2 | 0 |
| Půjčování kytar                         | 0 | 0 | 2 |
| Salesiánský duch                        | 3 | 2 | 0 |
| Vztah                                   | 3 | 2 | 7 |
| Přijetí                                 | 2 | 2 | 6 |
| Otevřenost                              | 2 | 2 | 7 |
| Možnost přesahu                         | 0 | 2 | 1 |
| Klid, pohoda                            | 0 | 3 | 5 |

### 3.2.1. Salesiánská komunita, organizační struktura

Klub je jedním z programů Salesiánského střediska, není samostatně oddělené pracoviště. Nejedná se pouze o to, že by jeho činnost byla zastřešována nějakou organizací, ale klub Vrtule je umístěn přímo v komplexu celého střediska. Celý komplex budovy zahrnuje, kromě jednotlivých programů, také sídlo Salesiánské provincie. Sídlí zde také početná salesiánská komunita a další salesiánské organizace. Tyto skutečnosti mají pozitivní i negativní dopad. Jako negativní pracovníci hodnotili především občasné napětí mezi nastavením myšlení salesiánské komunity a nastavením myšlení pracovníků.

Pracovník: *„Ale jako to negativní je to, že s tí komunity přicházejí jako takový zvěsti, prostě ty kondomy a tu menstruaci, jako těm holkám vyprávíme a tak. Takže to je takový to negativní, co je přehlušený téma pozitivama, ale je to taky, tady. Jo že, mám pocit, že když chceš dělat něco, co víš, že se církví přičí, jako běžně když ti přijde holka, že je těhotná, tak běžně ty jí říkáš, jaký ona má možnosti a z pozice sociálního pracovníka jí nemůžeš zamlčet, že jedna z možností je prostě potrat. Ale na baráku ta komunita, některý spolubratři, které zajímá tady dění, to nepochopí. Že my jim aji radíme jako interrupci. To je prostě proti jejich přesvědčení.“*

Pracovník: *„Jednou jsme tady chtěli rozdávat na takový akci kondomy, protože víme, že díky tomu se potom ti klienti s náma o tý oblasti budou bavit, a hned se ozvaly hlasy, jako že to nemůžeme, že je to nemyslitelný a tak.“*

Avšak nezávisle na sobě se shodli, že tyto negativa a hlasy s komunity hodně „brzdí“ ředitel střediska.

Pracovník: *„On ty negativa jako hodně brzdí M.<sup>6</sup>, nebo je takový nárazník.“*

Oproti určitým sporům s komunitou, nabízela její přítomnost také možnost pomoci. Tuto pomoc popsal pracovník takto: *„...kdyby se něco pokazilo u někoho jinýho, nějakýho jinýho klienta, nebo klientky něco takhle, tak zase ti Salesiáni se budou snažit jako hledat nějaký třeba řešení, když je oslovíme třeba, nebo tak. Je to např. formou brigád, že tady se třeba nabídne klientovi, aby měl nějakou brigádku nebo i prostě, že se uvažovalo, že by ten klient F. moh na čas být u nějakýho*

---

<sup>6</sup> Ředitel střediska

*Salesiána umístěnej, kdyby se jako úplně všechno jako pokazilo. Jakoby v rámci nějaký pěstounský péče...“*

Jak již bylo zmíněno, z organizační struktury vyplývá, že vedoucí klubu je odpovědný řediteli střediska. S tím je spojena určitá delší délka trvání zásadních změn v klubu.

Pracovník: „*H.<sup>7</sup> má nad sebou jako další šéfy a nějaký ty změny v tom klubu jako dyl trvají, než se stanou, protože se musí ptát šéfů, který má nad sebou.*“

### **3.2.2. Spolupráce s ostatními programy střediska**

Dalším specifíkem, které vyplývá z toho, že klub součástí střediska je možnost spolupráce s ostatními programy. Klub Vrtule byl propojen z ostatních programů nejvíce s oratoří. Podstatná část klientů Vrtule navštěvovala právě i oratoř. A část těchto klientů navštěvovala oratoř dříve než Vrtuli, protože je zde jiná věková kategorie.<sup>8</sup> Tito klienti byli tedy již vychováni v oratoři. Od dětského věku jim byly vštěpovány pozitivní vzorce chování.

Klient: „*Začal jsem chodit do oratoře, jako malej. Doted' tam chodím. Hrajem tam hry, pink ponk, fotbal...“*

Tito klienti znali prostředí střediska, znali pracovníky, což pracovníkům ulehčovalo jejich práci. Pracovníci si uvědomovali, že tato klientela, není úplně typická pro NZDM a popisovali, že nyní mají tzv. „práh“ v celku vysoko.<sup>9</sup> Avšak stále zde byl prostor pro sociální práci. Pracovník to definoval slovy:

*„Jako máme hodný děti, ale furt jsou to děti s problémy.“*

Spolupráce s oratoří poskytovala další pozitiva. Sloužila také jako určitá možná záchytná síť klientů. Klienti, kteří chodili trávit volný čas do oratoře, když měli nějaký problém, mohli je pracovníci ihned odkázat do Vrtule pro kompetentní pomoc. V reálné situaci stačilo projít skrze jedny dveře. Tato spolupráce fungovala také i s dalšími programy (s kroužky atd.). Stejně tak, jak byli klienti přeposíláni do

---

<sup>7</sup> Vedoucí klubu

<sup>8</sup> Oratoř mohou klienti navštěvovat již od 6 let.

<sup>9</sup> Tato situace byla vnímána v době případové studie. Pracovníci se však shodovali, že rok před provedením studie, byla klientela jiná.



klubu, tak pracovníci klubu přeposílali klienty do ostatních programů. Společně programy střediska poskytovaly velmi obsáhlou nabídku služeb a pokrývaly široké spektrum cílových skupin dětí a mládeže.

Dobrovolník: „...v první řadě je to sdílení klientů s ostatními sektory. Můžeme komunikovat s ostatními vedoucími a tak zkvalitňovat poskytovanou pomoc, výhodou je, že můžeš přeposlat zájemce o kroužek, o vchod vedle“.

Dobrovolník: „Klienti se k nám mohou dostat i z jiných sektorů střediska, kde pracovníci prioritně neřeší osobní problémy klientů. Platí to i naopak. Klient Vrtule nemusí chodit velké vzdálenosti třeba na hřiště, nebo na kroužek keramiky. Všechno je v jedné budově.“

Dobrovolník: „Je fajn, že tím, že je tam Oratoř a Stěna, tak zabereme větší spektrum cílovek. Někteří klienti kolují hlavně mezi Vrtulí a Oratoří, takže si informace o klientech můžeme vyměňovat a klienti mají větší výběr pracovníků, kterým se chtějí svěřovat“.

Středisko nenabízelo pouze služby pro klienty, ale také široký horizont nabídek pro dobrovolníky. Ti vnímali specifikum, že jako klienti Vrtule z těchto nabídek můžou čerpat. U NZDM, které se nenacházejí v podobném objektu, jsou tyto nabídky vcelku omezené. V Salesiánském středisku dobrovolníci mohli navštěvovat horolezeckou stěnu, posilovnu, mohli využívat po domluvě vybavení oratoře. Mohli se účastnit různých akcí jiných programů např. víkendových pobytů, prázdninových pobytů. Středisko jim také nabízelo různé kurzy, společné akce s ostatními středisky apod.

Dobrovolník: „Také mi vyhovují nabídky pro dobrovolníky ve středisku. Přestože jsem dobrovolníkem jen ve Vrtuli, není problém, když chci ve volném čase na horolezeckou stěnu, nebo se mohu účastnit chaloupek s oratoří. Máme různé společné akce, plno nabídek vzdělávání a kurzů.“

Dobrovolník: „Specifikem je, že jezdíme na zkušenou každý rok do různých Salesiánských středisek, odkud si odnášíme spoustu zkušeností.“

### 3.2.3. Prostory a vybavení střediska

Klub se nachází v bývalých sklepních prostorech střediska. Můj první dojem byl, že je zde nedostatek světla. Je vybaven barem, kde vždy bývá dobrovolník nebo pracovník. Někdy je jich zde více. Klienti, zde za nimi přicházejí a povídají si. Můžou si zde taky něco koupit. U baru je vždy nejmíň jeden počítač a pracovníci, zde komunikují skrze facebook s klienty, kteří nemohou z různých důvodů přijít do klubu. Klub má kontaktní místnost, kde se klientům v soukromí pomáhá řešit jejich problémy. Má také pódium a zvučící vybavení. Specifikum na vybavení v klubu je jeho výzdoba. Tím, že je klub součástí střediska, je taky jeho výzdoba tomu přizpůsobena. Na stěně je vyobrazení Dona Bosca a motivy Dona Bosca vyobrazené pomocí grafity.

Pracovník“ *„Tuhle výzdobu nám dělal profesionální grafik. Klienty to může více oslovit a přijde jim to blízké“.*

Dobrovolník: *„Salesiánská výchova je založená na čistém prostředí, obsahující obrázky Dona Bosca, kříže, náboženské motivy jako nenásilně. Jak si s tím ale pohrát, když máš klub, který by si měli klienti přijmout za svůj? Tak jsme sehnali sprejera, který dal na stěny právě Salesiánské motivy.“*

Tato výzdoba působila velice dobrým dojmem. Dle mého názoru se jednalo o dokonalé skloubení zakázky klientů a zakázky zřizovatele na výzdobu. Touto formou byly klienti reflektováni s určitými křesťanskými motivy, ale pro ně blízkou formou sdělení.

Zmínil jsem, že součástí prostor klubu byl i bar. Osobně jsem přítomnost baru nepovažoval za jedinečnost avšak dobrovolník, který se pohyboval ještě v jiném nízkoprahovém zařízení, které nemělo bar, popisoval tuto skutečnost *„...když to srovnám, s klubem kam ještě chodím jako dobrovolník, je tu bar, za který se člověk může „schovat“ když už toho má moc, chce si na chvíli odpočinout a tak. V tom druhém klubu nic takového není, je tam kancelář, ale to je buď budeš na klubu nebo zavřený v kanclu, myslím si, že bar je kompromis, pořád se dá vykonávat sociální práce a být s klienty a přitom být v nějakém „svém“ prostoru, kde je to jen pracovníkovo.“*

Klienti, kteří rádi hráli na kytaru tak, zase velmi kvitovali možnost si v klubu vypůjčit kytaru a zahrát si. Bylo to pro ně určité lákadlo a velmi toho využívali.

#### **3.2.4. Atmosféra klubu**

Komplex střediska také jedinečně ovlivňoval atmosféru v klubu. Toto specifikum velmi vnímali klienti. Oceňovali, že pracovníci jsou jim otevření, že jim naslouchají, že se jim věnují. Cítili v nich oporu a uvědomovali si, že se mohou pracovníkům svěřit se svými problémy. Někteří klienti přicházeli do klubu si jen s pracovníky nebo dobrovolníky popovídat. Nebo si zahrát na kytaru s L. či jiným dobrovolníkem.

Klient: *„Tady můžeš řešit všechno. Když máš nějaký problém, můžeš přijít za kýmkoliv a on ti pomůže.“*

Klient: *„...s pracovnícema můžeme mluvit o všem, jsou to takové naše kmošky.“*

Pracovníci prvky této atmosféry pojmenovávali otevřenost, přijetí, práce se vztahem. Tyto prvky jsou principy salesiánské práce, avšak pracovníci stále udržovali standardy sociální služby.

Pracovník: *„...u nás se jakoby promítá nějakým způsobem takový duch salesiánskej. To znamená otevřenost větší a jakoby navazování vztahů víc, což normálně mám pocit, že v těch sociálních službách není tak běžný.“*

Pracovník: *„Tak jediný co tam jako můžeš objevovat, je jako to přijetí, vztah s tím člověkem...“ „...budujeme ty vztahy. To si myslím, že souvisí s nějakým salesiánským duchem. Přijetí toho člověka, takovým jaký je...“*

Pracovník: *„Jako ty křesťanský principy, jako přijetí, otevřenost a další to tady je, je to tady dost markantní.“*

Celkově v klubu panovala dle slov dobrovolníka „pohoda“. Ale tato „pohoda“ neznamenal neprofesionálnost.

Dobrovolník: *„...když to srovnám s klubem, kam ještě chodím jako dobrovolník, tak si myslím, že ve Vrtuli panuje klid a pohoda.“*

Dobrovolník: *„...tady u nás se jede na přátelskou vlnu, nevím jak je to možné, ale máme tady jenom pohodové lidi, kteří svou práci dělají ne na 100%, ale*

*na 120%. Mnohdy dělají víc, než musí, zkrátka protože to je potřebné. Člověk se ptá proč, podle mě je to kvůli Salesiánskému duchu, který u nás panuje.“*

Tuto atmosféru doplňoval určitý přesah. V komplexu celého střediska je také římskokatolický kostel. I když většina klientů v něm nikdy nebyla<sup>10</sup>, už jeho přítomnost je jedinečností, oproti ostatním NZDM. Dále je tento přesah reprezentován již dříve zmíněným působením Salesiána, kněze v klubu. Dle slov respondentů je přítomný „duchovní rozměr“.

*Dobrovolník: „Já si myslím, že ten duchovní rozměr v tom přítomným prostě je. Třeba by se to dalo dělat nějak jinak, ale všichni jsme na nějaké cestě a já osobně hledám jak se k těm děckám přiblížit.“*

*Dobrovolník: „Nevěřící lidé, nejen děti, ale i jejich rodiče, se u nás setkávají s věřícími lidmi, občas i s členy řeholního řádu. Přestože v některých nevěřících lidech v České Republice je ukryta nenávist, nebo strach z církve, tak u nás mohou zažít, ne jenom vidět, či slyšet, že věřící lidé nejsou nijak nebezpeční. Poznávají lásku a ochotu, aniž bychom komukoliv vnucovali víru v Boha, čehož se někteří rodiče zpočátku bojí. Myslím si, že je důležité ukázat veřejnosti nenásilnou formou, že víra v Boha je běžnou součástí každodenního života.“*

Atmosféra v klubu určitým způsobem ovlivňovala také chování klientů. Skrze osobní příklad chování pracovníků a dobrovolníků, si osvojovali pozitivní vzorce chování. Osobně jsem o tom přesvědčil. Klienti mě přijali vcelku rychle, neměli problém se mnou hovořit, byli otevření a respektovali mě. Navazování důvěry pro mě proto bylo lehčí, než jsem očekával.

---

<sup>10</sup> Pracovníci plánovali na duben 2012 při akci „Noc v klubu“ prohlídku kostela.

### 3.3. Shrnutí výsledků studie

Specifika, která se ve studii vykrystalizovala, byla rozdělená do dvou oblastí. Specifika spojená s působení Salesiána, kněze v klubu a specifika, která byla dána tím, že je klub součástí Salesiánského střediska.

Působení Salesiána poskytovalo klientům: seznámení se s členem řeholního řádu a knězem nenásilnou formou, dále pak možnost řešit duchovní témata a to nejen klientům, ale i dobrovolníkům. Pracovníci mohli klienty s duchovními tématy za ním delegovat, když se necítili kompetentní pro tuto oblast.

Klub je součástí celého Salesiánského střediska. Vedoucí klubu je odpovědný řediteli střediska, to přináší sebou kromě výhod také skutečnost, že zásadní změny v klubu déle trvají. Specifikum pro klub je, že v komplexu celého objektu sídlí také salesiánská komunita. Názory komunity a názory pracovníků klubu na práci se občas střetávají. V této situaci má nezastupitelnou roli ředitel střediska, který tyto neshody koriguje. Přítomnost komunity však otevírá více možností pomoci klientům (pěstounská péče, nabídka brigád atd.).

Klub může spolupracovat, a také tak činí, s ostatními programy střediska. Společně tak nabízejí velké množství služeb a díky tomu pokrývají poptávku více cílových skupin. Díky této spolupráci je také hustší síť pro zachycení klientů, kteří mají problém.

Komplex střediska také ovlivňuje výzdobu a vybavení klubu. Výzdoba je díky propojení salesiánských motivů a formy zobrazení jedinečná a originální. Křesťanské symboly jsou předávány nenásilnou a atraktivní formou pro uživatele.

Do jisté míry s komplexem střediska souvisí také specifická atmosféra v klubu. Pracovníci se shodli, že principy salesiánské práce jako: přijetí, otevření, práce se vztahem jsou přítomny v jejich práci. Toto pociťovali i klienti, kteří pro to i službu vyhledávali. Další specifikum, které se podílelo na atmosféře klubu, byla možnost „přesahu“. Tento „přesah“ je reprezentován kostelem, který je součástí objektu, dále již dříve zmíněným specifikem působení Salesiána v klubu, a celým objektem Salesiánského střediska.

## 4. ZHODNOCENÍ STUDIE

Osobně musím přiznat, že jsem neměl osobní představu, zda nějaká specifika v NZDM Vrtule objevím. Do jisté míry mi to při realizování studie pomohlo k určitému náhledu. Vnímám, že jsem se nezaměřil na jedinou určitou oblast, ale snažil jsem se studii pojmout komplexně. V tomto mi také pomohl, již v praktické části zmíněný přístup Yina (srov. 2003, s. 111-113), který radí, při selektování dat, řídit se teorií a pokud teorie schází, tak principem komplexního popisu případu.

Cíl studie byl naplněn a to dvěma oblastmi specifík, které shrnují jedinečnosti nízkoprahového klubu Vrtule. Tyto výsledky by si zasloužily, aby mohly být porovnány s jinou studií. Krhánková (srov. 2010, s. 49-51) ve své práci popisuje jeden z aspektů práce v Salesiánském středisku, jako „rodinný duch“. Tento princip, který ona popsala, se v mém výzkumu kryje s určitými složkami atmosféry v klubu. Tedy dá se tvrdit, že se tento princip přenáší i do programu, který je realizován skrze registrovanou sociální službu. Krhánková píše svou práci pouze v teoretické rovině a má studie může posloužit jako určité potvrzení jejího tvrzení. Další studie, na které jsem narazil, se věnovaly především sociální pedagogice po vzoru Dona Bosca.

Určitou slabinu mé studie vidím v nadčasovosti výsledku studie. Tyto výsledky jsou ovlivněny faktory, které se mohou kdykoliv změnit. Především si myslím, že hlavním faktorem mohou být personální změny. A to personální změny pracovníků v klubu, i pracovníků a vedení celého střediska. Reliabilita je, dle mého názoru, z těchto důvodů nízká. Ale je to jenom můj ničím nepodložený názor. Určitě by proto bylo velice zajímavé udělat, další studii, po personálních změnách. Sledovat klub v průběhu času a zaměřit se do, jaké míry je tato moje domněnka pravdivá. Zda specifika, především z oblasti atmosféry v klubu, jsou dány osobnostmi, nebo jsou osobnosti ovlivněny určitým „salesiánským duchem“ a stylem práce. Myslím tím, zda a do jaké míry, to, že klub je součástí Salesiánského střediska ovlivňuje i přístup a osobnosti pracovníků a dobrovolníků.

Jak jsem již psal v úvodu, tato práce měla posloužit jako zpětná vazba pro pracovníky Vrtule, jako zdroj inspirace pro pracovníky v dalších NZDM zřizovaných Salesiánskými středisky a i jako zdroj inspirace pro pracovníky ostatních NZDM. Z výsledků studie si myslím, že je možno převést i do ostatních NZDM, určité

aspekty z atmosféry v klubu. A to ve formě: vytvoření příjemného prostředí založeného na vztahu, otevření a přijetí. Do jisté míry vnímám tenkou linii mezi nenavazováním klientů na pracovníky a navazováním vztahů, které vytvářejí podnětné prostředí. Avšak realita ve Vrtuli dokazuje, že se toto dá skloubit. Pro salesiánské NZDM si myslím, že je velice dobře využitelná postava Salesiána v klubu. Samozřejmě jeho role v klubu vyžaduje, aby byl silnou osobností, aby byl zkušený v práci s mládeží. Pokud tomu tak je, nabízí jeho působení velké příležitosti pro práci v NZDM. Jeho působením je dána velká příležitost klientům a to v oblasti nejen duchovní ale i lidské. I pro klienty nehlásící se k nějakému náboženství je dle mého názoru důležité, vidět dobrý příklad života řeholníka, potažmo kněze. Je to pro ně oblast, s kterou se již v životě nemusí setkat a skrze klub, se toto může dít ve velice nenásilné formě.

## **ZÁVĚR**

Tato bakalářská práce byla zaměřena na nalezení a popsání specifík sociální práce v salesiánském NZDM Vrtule. Jednalo se o specifika, která jsou daná tím, že je klub v komplexu Salesiánského střediska, jehož zřizovatelem je Salesiánská provincie Praha. Pro naplnění cílů práce jsem zvolil metodu deskriptivní případové studie. Umožňuje se zaměřit na individuální případ a popsat jej ze všech úhlů pohledu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsány pojmy relevantní k cílům studie. Praktická část se věnuje provedené studii.

Pro zjišťování dat byly zvoleny techniky zúčastněné pozorování, neformální rozhovor, rozhovor pomocí návodu a rozhovor s otevřenými otázkami. Rozhovory byly provedeny s respondenty, kteří byli rozděleni do tří skupin: pracovníci, dobrovolníci, klienti.

V případové studii vyplynuly jako výsledky dvě oblasti specifík, které byly pojmenovány: Působení Salesiána, kněze v klubu a Klub je součástí střediska;

Závěr práce hodnotí provedenou studii a navrhuje možnosti aplikace výsledků pro ostatní Salesiánské NZDM v České republice a také pro NZDM, která jsou zřizována jinými organizacemi.

## POUŽITÉ ZDROJE

### Bibliografie

České asociace streetwork (2008): *Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM)*. Praha: Česká asociace streetwork, o. s.

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál

Křížková, M., R. (1996). *Kniha víry naděje a lásky*. Praha: Portál.

Macák, L. (2009). *Výchovné metody používané v Salesiánských střediscích v České republice* (Diplomová práce). České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Matoušek, O. (2008). *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál

Matoušek, O. (2008). *Slovník sociální práce*. Praha: Portál

Matoušek, O., Kodymová, P., Kolářková, J. (2010): *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál

Miovský, M. (2006): *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada

Salesiánská provincie Praha (1994). *Stanovy a Pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*. Praha: Interní dokument pro vnitřní potřebu provincie

Shauber, V., Shindler, H., M. (1995). *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří.

Vališ, J., Tuzarová, J., Goliášová, M., Dvořáková, A. (2009). *Veřejný závazek*. Interní dokumenty klubu Vrtule

Yin, R., K. (2003). *Case study research*. Thousand Oaks: Sage Publications

### Internetové zdroje

Česká asociace streetwork (2012): Asociace [on-line]. Dostupné 3.3.2012 z [http://www.streetwork.cz/index.php?option=com\\_content&task=view&id=79&site=cas](http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=79&site=cas)

Česká asociace streetwork (2012): Seznam členů [on-line]. Dostupné 30.2.2012 z [http://www.streetwork.cz/index.php?option=com\\_content&task=category&sectionid=6&id=46&site=cas](http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=6&id=46&site=cas)

Dermek, A (nedatováno). *Don Bosco – Vychovávateľ* [on-line]: salesiánské e-knihy. Dostupné 8.3.2012 z <http://knihy.saleziani.sk/files/pdf/19.pdf>

Hájek, V., (Režisér). (2010). *Zasvěcení: Salesiáni Dona Bosca* [on-line]. Česká republika: ČT. Dostupné 15.3.2012 z



<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213629490-zasveceni/210562213000002-salesiani-dona-boska/>

International Federation of Social Workers and International Association of Schools of Social Work (2004): Ethics in Social Work, Statement of Principles [on-line]. Dostupné 29.2.2012 z

[http://www.ifsw.org/cm\\_data/Ethics\\_in\\_Social\\_Work\\_Statement\\_of\\_Principles\\_-\\_to\\_be\\_publ\\_205.pdf](http://www.ifsw.org/cm_data/Ethics_in_Social_Work_Statement_of_Principles_-_to_be_publ_205.pdf)

Kučera, R. (2005-2006): ABZ slovník cizích slov [on-line]. Dostupné 4.3.2012 z <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/specifikum>

Komárek (2004): Statut Salesiánského střediska mládeže o.p.s. Praha – Kobylyisy [on-line]. Dostupné 17.3.2012 z <http://sasmkob.sdb.cz/statut-o-p-s/>

Salesiáni Dona Bosca (2012): Salesiánské dílo v České republice [on-line]. Dostupné 15.3.2012 z <http://www.sdb.cz/salesiani-u-nas/>

Salesiánské středisko Praha – Kobylyisy (2012): Cíle [on-line]. Dostupné 13.3.2012 z <http://sasmkob.sdb.cz/poslani-a-cile/>

Salesiánské středisko Praha – Kobylyisy (2012): Stručná historie [on-line]. Dostupné 17. 3. 2012 z <http://sasmkob.sdb.cz/historie-strediska/>

## **Legislativa**

*Vyhláška k provedení zákona o sociálních službách. Vyhláška č. 505/2006 Sb. V účinném znění ke dni. 2.3.2012*

*Zákon o sociálních službách. Zákon č. 108/2006 Sb. V účinném znění ke dni. 2.3.2012*

## **SEZNAM TABULEK**

### **Tabulky**

Tabulka 3: seznam specifik 1. oblast .....26

Tabulka 4: seznam specifik 2. oblast .....29

## **SEZNAM PŘÍLOH**

Příloha I - Ukázka kódovací tabulky.....41

Příloha II – Seznam otázek pro dobrovolníky .....41

### **Příloha I – Ukázka kódovací tabulky**

|       | Respondent 1 | Respondent 2 | Respondent 3 | Poznámky |
|-------|--------------|--------------|--------------|----------|
| Kód 1 | ano          |              |              |          |
| Kód 2 | ne           |              |              |          |
| Kód 3 | ano          |              |              |          |
| Kód 4 | ne           |              |              |          |
| Kód 5 | ne           |              |              |          |
| Kód 6 | ano          |              |              |          |

### **Příloha II – Seznam otázek pro dobrovolníky**

- Proč ses rozhodl(a) působit ve Vrtuli jako dobrovolník?
- Dle tvého názoru, je v klubu něco výjimečného, co v ostatních klubech není?
- Má, podle tebe vliv na práci v klubu, to že je součástí celého střediska?
- Jak vnímáš působení L. v klubu, jako Salesiána?
- Myslíš, že je v klubu, něco specificky Salesiánského? Cokoliv tě napadne.

